

Pwyllgor: **Tîm Arwain Corfforaethol**

Dyddiad y cyfarfod: **10^{fed} Awst 2023**

Pwnc yr Adroddiad: **Adroddiad Cynnydd Chwarterol CS092 Cynllun Gweithredu'r Ymchwiliad a'r Polisi Cymraeg yn y Gweithle**

Deiliad Portffolio: **Aelod Cabinet Corfforaethol/Arweinydd y Cyngor**

Adroddiad wedi'i Gyflwyno gan: **Sarah King, Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd, Llywodraethu a Phartneriaethau**

Llwybr Adrodd								
Tîm Rheoli'r Gyfarwyddiaeth	Tîm Arwain Corfforaethol	Deiliad Portffolio / Cadeirydd	Pwyllgor Archwilio Llywodraethu	Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd	Pwyllgor Craffu	Y Cabinet	Y Cyngor	Arall (nodwch)
	10.08.23	04.09.23			14.09.23	04.10.23		

- 1. Pwrpas yr Adroddiad**
 - 1.1 Pwrpas yr Adroddiad yw cyflwyno Adroddiad Cynnydd Chwarterol CS092 Cynllun Gweithredu'r Ymchwiliad a'r Polisi Cymraeg yn y Gweithle.
- 2. Cwmpas a Chefnidir**

Adroddiad Cynnydd Chwarterol CS092 Cynllun Gweithredu'r Ymchwiliad

 - 2.1 Agorwyd ymchwiliad CS092 ("yr ymchwiliad") gan Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg (SCyG) ym mis Tachwedd 2021 yn dilyn pryderon a godwyd yn ystod asesiad dilysu uniongyrchol ynghylch a oedd y Cyngor yn cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg o ran darparu gwasanaeth dros y ffôn Cymraeg.
 - 2.2 Ym mis Ebrill 2022, rhoddodd y Cyngor ymateb cychwynnol i'r ymchwiliad, a oedd yn ei dro yn codi pryderon pellach o ran cydymffurfio o ran hyrwyddo gwasanaethau, asesu sgiliau iaith staff, darparu cyfleoedd hyfforddi ac asesu anghenion ieithyddol swyddi. Arweiniodd hyn at ehangu cylch gorchwyl yr ymchwiliad i gynnwys nifer o safonau gweithredu ychwanegol.
 - 2.3 Ym mis Medi 2022, darparwyd penderfyniad terfynol ar yr ymchwiliad, yn unol ag Adran 77 o Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011, i'r Cyngor. Roedd y penderfyniad yn amlinellu'r camau sydd eu hangen i gyrraedd cydymffurfiaeth a'r amserlenni cyflawni disgwyliedig. Gofynnodd hefyd i'r Cyngor fwrw ymlaen â dull sefydliadol (gan gynnwys fframwaith atebolrwydd a llywodraethu clir) i ddatblygu Cynllun Gweithredu, gyda dyddiad cau o 31 Ionawr 2023. Cyflwynwyd y Cynllun Gweithredu drafft terfynol i'r

Tîm Arwain Corfforaethol i'w ystyried a'i gymeradwyo ar 26ain Ionawr 2022.
Cymeradwyodd SCyG yr adroddiad ym mis Mawrth 2023.

- 2.4 Mae'r Adroddiad Cynnydd Chwarterol CS092 (Atodiad 1) yn rhoi diweddariad ar weithredu'r camau gweithredu a nodir yn y cynllun ers mis Mawrth 2023 tan ddiwedd mis Gorffennaf 2023.
- 2.5 *Polisi Cymraeg yn y Gweithle*
Ar 28 Mawrth 2023 derbyniodd y Cyngor Hysbysiad Gweithredu gan Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg yn egluro bod y Cyngor, yn ystod ei waith monitro cydymffurfiaid â safonau, wedi methu â chydymffurfio â Safon 98. Mae Safon 98 yn gosod y gofyniad i lunio polisi ar ddefnyddio'r Gymraeg yn fewnol i'r diben o hybu a hwyluso'r defnydd o'r iaith, y mae'n rhaid ei chyhoeddi ar y fewnwyd hefyd.
- 2.6 Er mwyn sicrhau bod y Cyngor yn bodloni'r gofyniad hwn mae Polisi drafft Cymraeg yn y Gweithle wedi'i ddatblygu gan ystyried canllawiau gan SCyG yn ogystal ag ystyried arfer da gan gyrrff cyhoeddus eraill o dan yr un ddyletswydd (Atodiad 2).

3. **Opsiynau ar gyfer Argymhelliad**

- 3.1 Ystyriodd y Tîm Arwain Corfforaethol yr Adroddiad Cynnydd Chwarterol CS092 (Atodiad 1) a'r Polisi Cymraeg yn y Gweithle (Atodiad 2) ar 10 Awst 2023.
- 3.2 *Craffu yn ystyried yr argymhellion isod gan amlinellu argymhelliad ar gyfer yr Adroddiad Cynnydd Chwarterol ac argymhelliad ar gyfer y Polisi Cymraeg yn y Gweithle.*
- 3.3 *Adroddiad Cynnydd Chwarterol CS092.*

Opsiwn 1a

Ystyried yr Adroddiad Cynnydd Chwarterol CS092 (Atodiad 1), a chefnogi dull gweithredu i'w gyflwyno i'r Cabinet.

Opsiwn 1b

Ystyried yr Adroddiad Cynnydd Chwarterol CS092 (Atodiad 1), a gwneud sylwadau/argymhellion ar gynnydd i'w cyflwyno i'r Cabinet

ac argymell bod y Cabinet yn cymeradwyo'r Polisi Cymraeg yn y Gweithle (Atodiad 2) a darparu unrhyw sylwadau

Polisi Cymraeg yn y Gweithle

Opsiwn 2a

Ystyried yr argymhelliad Polisi Cymraeg yn y Gweithle (Atodiad 2) i'w gymeradwyo gan y Cabinet i'w gyhoeddi.

Opsiwn 2b

Ystyried y Polisi Cymraeg yn y Gweithle (Atodiad 2) a gwneud sylwadau/argymhellion i'r Cabinet cyn ei gymeradwyo.

4. **Tystiolaeth o sut mae'r pwnc hwn yn cefnogi cyflawniad y Cynllun Corfforaethol / Cyfrifoldebau Statudol / Cynllun Llesiant Blaenau Gwent**

Ers 2016 mae gan y Cyngor ofyniad statudol i weithio yn unol â'n Hysbysiad Cydymffurfio â'r Iaith Gymraeg a osodwyd gan Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg, a ysgrifennwyd yn unol â Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

Mae'r Cynllun Gweithredu hwn yn sicrhau cydymffurfiaeth â'r safonau y methodd SCyG y Cyngor arnynt fel rhan o'r ymchwiliad diweddar, gan gynnwys y Cyngor yn datblygu polisi ar ddefnyddio'r Gymraeg yn fewnol er mwyn hybu a hwyluso'r defnydd o'r iaith (Safon 98).

Mae'r Cynllun Corfforaethol yn cydnabod bod bodloni ein gofynion o ran y Gymraeg yn faes polisi allweddol a fydd yn galluogi'r Cyngor i gyflawni ei uchelgais.

5. **Goblygiadau yn Erbyn Pob Opsiwn**

5.1 ***Effaith ar y Gyllideb (effaith tymor byr a hirdymor)***

Gallai methu â chydymffurfio ag unrhyw safon iaith Gymraeg arwain at gosbau. Y ffigwr a ddyfynnwyd yw £5,000 am bob toriad.

5.2 ***Risg gan gynnwys Camau Lliniaru***

Mae risg i enw da'r Cyngor os na chaiff y cynllun gweithredu ei roi ar waith yn effeithlon, a chanfyddir nad yw'r Cyngor yn cydymffurfio â Safon 98.

5.3 ***Cyfreithiol***

Gall methu â chydymffurfio ag unrhyw ofyniad a nodir yn yr hysbysiad o benderfyniad sy'n gofyn am gynllun gweithredu arwain y Comisiynydd i wneud cais am orchymyn llys sy'n gofyn am gydymffurfiaeth.

5.4 ***Adnoddau Dynol***

Mae staff Datblygu Sefydliadol yn chwarae rhan allweddol yng ngweithrediad y cynllun hwn, gan weithio i gryfhau ystyriaeth y prosesau recriwtio o'r Gymraeg.

6. **Tystiolaeth Ategol**

Mae'r safonau canlynol wedi'u nodi ynghyd â chymau gweithredu i wella cydymffurfiaeth y sefydliad cyfan o fewn y cynllun:

- Safon 8
- Safon 11
- Safon 17
- Safon 81
- Safon 127
- Safon 130
- Safon 131
- Safon 132

- Safon 133
- Safon 136
- Safon 136a

Adroddiad ymchwiliad llawn a hysbysiad o benderfyniad ynghlwm. (Atodiad 3).

Hysbysiad Gweithredu Monitro ynglŷn â'r Polisi Cymraeg yn y Gweithle ynghlwm. (Atodiad 4).

6.1 ***Gwybodaeth a Data Perfformiad***

Manylir ar y camau gweithredu a gymerwyd i roi'r cynllun ar waith yn yr adroddiad cynnydd.

6.2 ***Canlyniad disgwylidig i'r cyhoedd***

Bydd rhoi'r Cynllun Gweithredu ar waith yn effeithiol, wedi'i ategu gan adroddiadau cynnydd chwarterol, yn gwella ein cydymffurfiaeth â'r safonau darparu gwasanaethau.

6.3 ***Cynnwys (ymgyngori, ymgysylltu, cyfranogiad)***

Mae'r grŵp craidd a sefydlwyd i gefnogi gweithrediad y cynllun gweithredu yn cyfarfod bob 6 wythnos i fonitro cynnydd, a derbyniwyd y Polisi Cymraeg yn y Gweithle ganddynt am sylwadau.

6.4 ***Meddwl ar gyfer y tymor hir (cynllunio ymlaen llaw)***

Mae gofyniad statudol ar y Cyngor i weithio yn unol â Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, bydd gweithredu a chynhyrchu Polisi Cymraeg yn y Gweithle yn cryfhau ein cydymffurfiaeth wrth symud ymlaen.

At hynny, mae gwella ein hystyriaeth o'r Gymraeg yn cyfrannu at y Strategaeth Hybu'r Gymraeg a nod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol o ddarparu 'Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu'.

6.5 ***Ffocws Atal***

Bydd bodloni'r gofynion a osodwyd gan Safonau'r Gymraeg yn anelu at atal risg i enw da a risg ariannol.

6.6 ***Cydweithio/gweithio mewn partneriaeth***

Mae Blaenau Gwent yn parhau i weithio gydag awdurdodau lleol cyfagos a rhanbarthol i gefnogi'r Cyngor i weithio yn unol â Safonau'r Gymraeg, gan gynnwys fforymau a rhwydweithiau partneriaeth rhanbarthol (er enghraifft, Rhwydwaith Cymraeg Blaenau Gwent, Rhwydiaith, Deddf ac ati).

6.7 ***Integreiddio (ar draws meysydd gwasanaeth)***

Drwy ystyried ymagwedd gorfforaethol tuag at y Gymraeg mae'r Cyngor yn dangos ei fod yn mabwysiadu ymagwedd integredig.

6.8 ***Datgarboneiddio a Lleihau Allyriadau Carbon***

Nid oes gan yr adroddiad hwn unrhyw oblygiadau uniongyrchol o ran datgarboneiddio neu leihau allyriadau carbon.

6.9 ***Aseiad Effaith Integredig (AEI)***

Mae'r adroddiad yn ystyried Cydraddoldeb drwyddo draw ac yn ceisio sicrhau bod y Gymraeg yn cael ei gwerthfawrogi ac nad yw'n cael ei thrin yn llai ffafriol ar draws y Cyngor.

7. ***Trefniadau Monitro***

- 7.1 Mae Adroddiad Cynnydd Chwarterol Ymchwiliad CS092 a'r Polisi Cymraeg yn y Gweithle i'w cyflwyno i'r Pwyllgor Craffu Trosolwg a Pherfformiad Corfforaethol a'r Cabinet.

Dogfennau Cefndir /Cysylltiadau Electronig

Atodiad 1: Adroddiad Cynnydd Chwarterol yr Ymchwiliad CS092

Atodiad 2: Polisi Cymraeg yn y Gweithle

Atodiad 3: Adroddiad Ymchwiliad Llawn SCyG

Atodiad 4: Hysbysiad Gweithredu Monitro SCyG (Polisi'r Gweithle)